

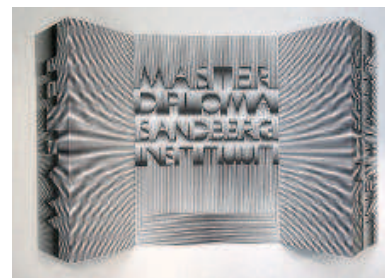
Hansje van Halem: 'Ik ben betere boeken gaan maken toen ik wist wat er bijvoorbeeld allemaal kan qua binden.'

Grafisch ontwerper Hansje van Halem

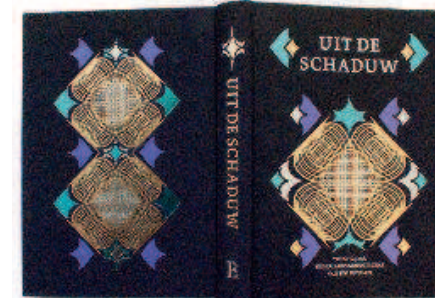
'Ik speel met papier'

Hansje van Halem (34) is een van de sprekers op het papierenvenement Papier Hier. Het thema is dit jaar tactiliteit: 'Het begint pas, zodra ik dingen zie en voel.'

Tekst: Katja Brokke

Diploma Sandberg Instituut, 2011
Ontwerp van diploma + bewaarmap, gebaseerd op eigen letterontwerp. Drukkerij Robstolk

Uit de Schaduw - Nederlands Genootschap van Bibliofoelen, 2011.
Boekontwerp voor 25 jarig jubileum van het Nederlands Genootschap van Bibliofoelen. Realisatie: Uitgeverij de Buitenkant, binderij Van Waarden, drukwerk Offset Drukkerij Jan de Jong (schutblad), Lenoirschuring (binnenwerk).

Het stond al vast toen ze geboren was: Hansje van Halem zou de kunst in gaan. Na wat tegengas tijdens haar puberjaren moest ze er toch aan geloven. 'Mijn beide ouders zitten in de kunst. Ik heb me er nog geprobeerd tegen te verzetten, maar het gaat dieper dan alleen het maken van een keuze', stelt ze. 'Op de universiteit had ik het gevoel dat ik alleen maar met vastgebonden handen achter een bureautje zat.' Van Halem gaat naar de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag, waarna ze overstapt naar de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam. In Den Haag werd toentertijd te dwingend en technisch lesgegeven voor Van Halem. De ontwerper wilde dingen zelf ondervinden en experimenteren. Iets dat ze niet meer los zou laten.

less is more Een van de meest opvallende ontwerpen die ze tijdens haar studie maakt, is Hapax Legomena; een bewerking van Arnons

Grunberg's *De heilige Antonio*, nog helemaal in de *less is more*-stijl van de academie. Ze was benieuwd naar de woordenschat in een boek en ging aan de slag met het boekje. 'Ik begon op de eerste bladzijde en bij ieder woord verving ik die in de rest van het boek door witräume met Zoek en Vervang. En zo eet een tekst zichzelf helemaal leeg. Inmiddels is er een computerprogramma voor gemaakt waardoor het in vijf seconden is gepiept. Arnon heeft er toentertijd over geschreven in zijn column in de VPRO Gids; mijn eerste ienieniënie-aandacht in de media.' Inmiddels hebben de ontwerpen van Van Halem niks meer met *less is more* te maken. Haar ontwerpen kenmerken zich door ingewikkelde patronen, lijnenspielen, letters en wiskundige figuren. Hoe meer vrijheid ze krijgt, hoe drukker het wordt. De grafisch ontwerper is niet bang voor fel kleurgebruik en vreemde papiersoorten. 'Mijn eigen stijl is langzaam ontwikkeld. Na school ben ik mijn ontwerpen gaan aankleden als

tegenreactie op dat uitgekleden. Ik hou al heel lang van letters en teksten en vond het ontwerpen pas leuk worden op het moment dat ik er mee naar de copyshop ging. Toepassing en verspreiding. Eigenlijk is het best wel heberging.

'Ik hou al heel lang van letters en teksten'

één exemplaar? Ik wil er tien! Van mijn zeefdrukken zijn er meestal vijftig. Mijn werk als kunst gaat dus niet.'

Persoonlijke kerstboom 'Het verschil in stijl in negen jaar is heel groot. Dit komt deels doordat ik soms te maken heb met enorme budgetten. Dan kan alles. Zoals het boek *Uit de schaduw* van het Nederlands Genootschap van Bibliofoelen. Ik noem het mijn kerstboom; alles glimt en is gekleurd. Zo'n boek is echt een mega coproductie waarin iedereen wat wil.

Grafisch ontwerpers

De Heilige Antonio - Arnon Grunberg als Hapax Legomena
Eindexamen Rietveld Academie 2003. Hapax Legomena is een term voor woorden die slechts één maal in een tekst voorkomen. Uitgegeven in eigen beheer, oplage ca 100, laserprint, handgebonden.

Stansfield Hooykaas - Revealing the Invisible, 2010 - boekontwerp en schutbladontwerp. Het boek is een monografie over videokunstenaars. Het schutblad is opgebouwd uit RGB kleuren die refereren naar beeldschermkleuren. Uitgeverij de Buitenkant. Binderij Van Waarden. Drukwerk Offset Drukkerij Jan de Jong (schutblad), Lenoirschuring (binnenwerk)

Alles gaat in overleg, maar niemand anders laat het boek er zo uitzien als ik. Wat ik verder erg leuk vind om te ontwerpen, zijn schutbladen; dat zijn een soort pauzementen voor mij. En een persoonlijke fascinatie. Je kunt er leuke dingen mee doen. Zo heb ik het schutblad voor een boek over videokunstenaars gemaakt aan de hand van RGB. Heel erg trots ben ik op het diploma voor het Sandberg Instituut. Ontwerpen gaat niet over schoonheid, het mag best lelijk of hard zin. Mijn moeder vind het vreselijk.'

Iedere keer een soap 'Achter elk ontwerp zit wel een verhaal, het is iedere keer weer een soap. Bijvoorbeeld als het na twaalf ontwerpvoorstellen nog steeds niet hét is. Of een intense samenwerking met een vrouw die ernstig ziek is. Je duikt iedere keer in een nieuwe wereld, met nieuwe collega's. Mijn ontwerpen beginnen over het algemeen op de computer, waarna ik ze tactiel maak. Dan begint het pas, zodra ik dingen zie en voel. Ik heb hier alles staan om een boek te maken en dat doe ik dan ook zo veel

mogelijk. Dummy's laten je zien of iets wel of juist niet kan. Ik vind de stap naar digitaal dan ook moeilijk. Ik zie er wel toekomst in, maar met het maken van boeken kun je printen, uitproberen. Ik snap de taal, durf beslissingen te nemen. Ik weet niet waar digitaal ophoudt, waar het begint, hoeveel moeite het kost... Ik ben betere boeken gaan maken toen ik wist wat er bijvoorbeeld allemaal kan qua binden, dan weet ik hoe ver ik het kan pushen. Digitaal is een hoofdstuk waar ik nog aan moet beginnen. Papier is smaak en heel technisch: zo heeft een full color-ontwerp ander papier nodig dan zwart. Sommige toepassingen zijn heel traditioneel: romans krijgen dikker papier, waardoor het boek dikker lijkt en de koper het gevoel heeft echt iets aan te schaffen. Dat papier leent zich goed voor tekst. Kleur zou er in wegzakken, worden opgezogen. Wat kan en wat je mooi vindt, spreekt elkaar vaak tegen. Dan vind ik het soort mooi, maar kan mijn ontwerp er niet optimaal op gedrukt worden. Ik speel met papier. Dikker, dunner, fijner, grof. Door de dummy's die ik maak, kom ik er

achter wat werkt en wat niet. En dat je voor een fotoboek niet per se glanzend papier hoeft te gebruiken. Ik hou vanaf het begin rekening met combinatie ontwerp/papier.'

Nieuwe inzichten 'Zestig procent van mijn ontwerp bestaat uit papier. Soms zit ik vast op het beeldscherm en ik krijg nieuwe inzichten door het wist wat er bijvoorbeeld allemaal kan qua binden, dan weet ik hoe ver ik het kan pushen. Digitaal is een hoofdstuk waar ik nog aan moet beginnen. Papier is smaak en heel technisch: zo heeft een full color-ontwerp ander papier nodig dan zwart. Sommige toepassingen zijn heel traditioneel: romans krijgen dikker papier, waardoor het boek dikker lijkt en de koper het gevoel heeft echt iets aan te schaffen. Dat papier leent zich goed voor tekst. Kleur zou er in wegzakken, worden opgezogen. Wat kan en wat je mooi vindt, spreekt elkaar vaak tegen. Dan vind ik het soort mooi, maar kan mijn ontwerp er niet optimaal op gedrukt worden. Ik speel met papier. Dikker, dunner, fijner, grof. Door de dummy's die ik maak, kom ik er

'Ontwerpen gaat niet over schoonheid'

mensionaal iets en ik ben altijd met die derde dimensie bezig. Zo heb ik heel bewust voor het papier gekozen voor *Adviezen 2005-2008*, ter voorbereiding voor het Amsterdamse Kunstenplan. Ik vroeg waarvoor het werd gebruikt en toen bleek dat het maar drie maanden, wel dag in dag uit, werd meegenomen door raadsleden. Het vorige boek was zo dik als

Grafisch ontwerpers

Gezeefdrukte posters ter aankondiging van de verschillende tentoonstellingen van Schrank8. V.l.n.r. de exposanten: Pinar & Viola, Koen Taselaar, Job Wouters, Viktor Hachmang, Miek Zwamborn.

foto's posters: Rebekka Klokke

Huiskamergalerie

Onder de noemer *Schrank8* startte Van Halem in 2010 een opmerkelijk initiatief in haar woning in de Amsterdamse Dapperbuurt. Een vriend stelde voor om de kast in haar woning, een exemplaar uit de jaren dertig, afkomstig van de technische universiteit van Dresden, eens door iemand anders te laten inrichten. Het was de oprichting van Van Halem's eigen huiskamergalerie. Er werden posters gemaakt, biertjes gekocht en voor ze het wist stond er honderd man in de woonkamer. Sinds 2010 wordt de kast telkens als Van Halem daar zin in heeft, gevuld door een andere ontwerper. De vernissage is openbaar, voor andere dagen kan een afspraak gemaakt worden. Het publiek is gemêleerd: van opdrachtgevers van Van Halem tot ontwerpers, drukkers, studenten en buurtgenoten, van achttien jaar tot zeventig jaar.

Op de foto: Schrank8 presents Pinar & Viola

een telefoonboek en dat wilde ik niet. Je moest het kunnen oprollen, als een vloeibaar waterboek. Ook in het ontwerp heb ik rekening gehouden met de dikte van het papier. Het moest heel precies, omdat het doorschijnt, maar het bood ook mogelijkheden, bijvoorbeeld de woorden die in het midden staan doordat je het makkelijk helemaal kan openklappen. Het is genomineerd tot beste boek van de wereld. Ik pak een boek dat fijn voelt, dat fijn

ait, vaker op. Dat is gevoed. Ik heb van mijn moeder, ze werkt met textiel, geleerd om met mijn ogen dicht te winkelen door alleen te voelen aan stoffen. Door zeefdrukken kan ik spelen met die tactiliteit. Het is een techniek waarmee je rare papiersoorten kan bedrukken. Zoals een poster met een krokodillenhuidpatroon, of zwart papier met witte opdruk. Ik wil geen plaatje van een groene poster, je moet het groen voelen, de textuur van de verf.' **PM**

Papier Hier

Hansje van Halem vertelt over haar werk tijdens *Papier Hier*, op 17 november in Amsterdam. Dit evenement, dat jaarlijks wordt georganiseerd door papiergroothandel Antalis, is al jaren een trekpleister voor grafisch vormgevers en andere creatieven. Het centrale thema dit jaar is tactiliteit. www.papierhier-antalis.nl